

BÚCSÚ FAREWELL

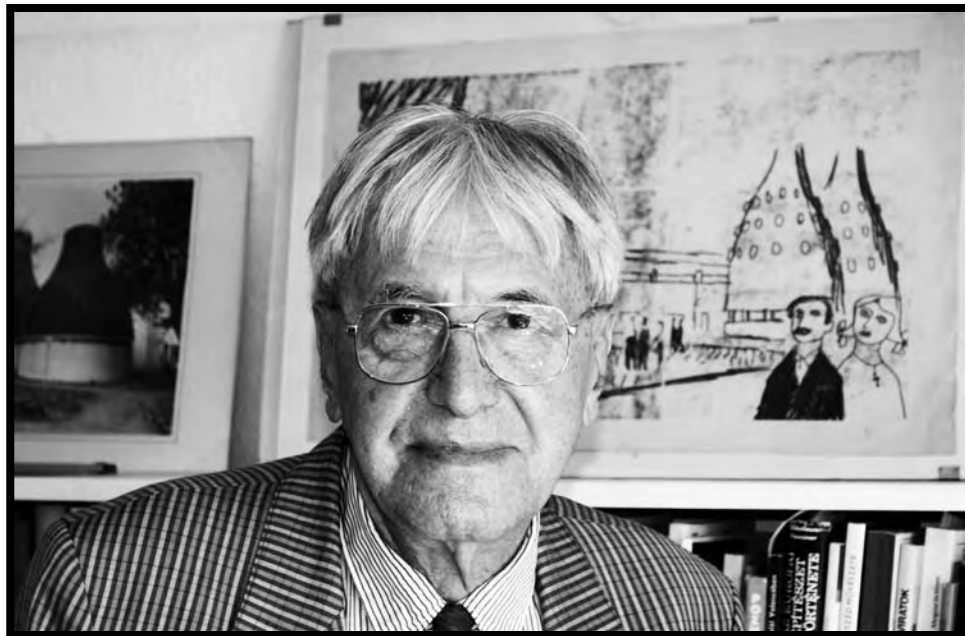
IN MEMORIAM ZALAVÁRY LAJOS 1923–2018

SZÖVEG TEXT: GÖTZ ESZTER

95. évében elhunyt a magyar építészek „doyen-je”, Zalaváry Lajos. Hosszú élete végéig bámulatos szellemi frissességgel és derűvel alkotott.

1923-ban Budapesten született, egy művelt, zeneszerető polgárcsalád első gyermekeként. 1942-ben nyert felvételt a budapesti József Nádor Műegyetemre. Tanárai közül nagy hatással volt rá Wälder Gyula, Kotsis Iván, Arvé Károly és Csonka Pál. Rajztehetségére már az első évben felfigyeltek, rendszeresen kiállították a terveit. 1944 decemberében Zalaváry műegyetemi évfolyamát az oktatóikkal együtt Németországba menekítették, onnan menekültként Dániába kerültek. Ott folytatták a tanulmányaikat, de mellette engedélyt kaptak, hogy munkát vállaljanak. Zalaváry is közreműködött egy dán iroda tervezői munkájában. Svédországi tanulmányutakat is tettek, megismertek több dán és svéd építész és a Stockholmban élő Várhegyi György munkáit, elsajátították a skandináv modern építészet elveit, melynek sarokkövei voltak az egyszerűség, a természetes anyagok használata, a kiegyensúlyozott téralakítás eszménye. A „dániások” tapasztalatai a 20. század közepén jelentős hatást gyakoroltak a hazai építészetre.

Zalaváry 1946 őszén érkezett vissza Magyarországra, befejezte egyetemi tanulmányait és az újonnan alakult KÖZTI tervezője lett, id. Janáky István műtermének tagja. Több mint öt évtizeddel később innen is ment nyugdíjba. Itt teljesedett ki építészként, ide kötődnek szakmai kapcsolatai, barátságai. 1953–55 között elvégezte a Mesteriskola első ciklusát, később több ciklusban vezető építész szerepet vállalt. A Műegyetem Középépítészeti Tanszékén, Weichinger Károly mellett óraadói minőségben tanított, ma is sokan vallják a mesterüknek. Tanítványaival a

FOTÓ: ZALAVÁRY ISTVÁN

későbbiekben is kapcsolatban maradt, szoros barátság kötötte Jurcsik Károlyhoz, Gulyás Zoltánhoz, Vámosy Ferenchez.

Tervezőtársként dolgozott Janáky mellett a Miskolci Nehézipari Egyetem épületervein, majd ő tervezte a Csepel Csillagtelep lakó- és szolgáltatóépületeit (1955–60). Fontosabb munkái közül kiemelkedik a feldebrői általános iskola (1952–54), a zuglói dr. Török Béla Nagyóthallók Óvodája és Iskolája (1963), és az életmű csúcspontja, az 1958-ban elkészült jászberényi fürdő, amelyben Zalaváry – Bartók és Kodály munkássága nyomán – a modern építészet formavilágát és a 20. század közepének technikai eredményeit megkísérelte kibővíteni a falusi építészetben talált ősi mintákkal. Nevéhez fűződik még többek között a BME Leánykollégiuma és étterme (1963), a Hotel Atrium-Hyatt (ma Sofitel, 1982), a veszprémi Úttörők Háza (1982), a gödöllői Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont, Gödöllő (1989), a budapesti Kelet-Nyugat Kereskedelmi Központ (1991), valamint Nagykanizsán a Városi Könyvtár (1989–2001) és a Medgyaszay István tervezte színház-moziepület rekonstrukciója (2006).

A barátságos, élhető tereket létrehozó építészetben hitt. Számára az épület legelső sorban védelmet nyújtó, befogadó hajlék, derűs hangulatot árasztó, a funkciójukat oko-

san és gazdaságosan kiszolgáló terek sora. Építészeti alapelvei között ennek megfelelően első helyen szerepel a hajlékteremtés. Emellett döntően fontosnak tartja a műfaj helyes megválasztását, a hely szelleméhez való igazodást és az adott városkép figyelembe vételét. Homlokzatalakítását a tektonikus rend törvénye irányítja, minden tervén egy egyedí, markáns homlokzati rendet hoz létre, amelyen rendre megjelenik a hely, a funkció, a környezet összképe. Térformálását az épület arányrendszerének helyes kialakítása vezeti, a részek egymáshoz való viszonyának pontos tisztázása, a mű egészét meghatározó harmóniára való törekvés.

A KÖZTI-ben építészek sorát nevelte ki szakmai hozzáállásával, kivételesen gazdag műveltségével, végtelen derűjével és precizitásával, igazi reneszánsz egyéniségével. Személyiségét, értékrendszerét és építészetét egyformán jellemezte az a válasz, amelyet egy író barátjának adott arra a kérdésre: mi az a három dolog, amit magával vinne egy lakatlan szigetre. Zalaváry nem könyveket nevezett meg, hanem három palackot, amelyekben tiszta levegő, ivóvíz és gyümölcs lenne. Halálával egy korszak lezárult a magyar építészetben.

MIKLÓSSY ENDRE

1942–2018

SZÖVEG TEXT: KOLUNDZSIJA GÁBOR

Szerencsésnek mondhatom magam, hogy életemben több mesterrel is összehozott a sors. Egyikük, Miklóssy Endre most távozott el közülünk.

1992-ben a Fővárosi Önkormányzatnál egy újszerű jövőkép-kutatást kezdeményeztem, hogy a bekövetkezett változásokat figyelembe véve mutassunk rá a város jövőbeli lehetőségeire. Második Millenniumnak neveztük el, a 2000. évre utalva, amely akkor a még elég távoli jövőt jelentette. Ennek során találkoztam Miklóssy Endrével, akit mint kiváló szakértőt ajánlottak. Nem csalódtam: közös munkálkodásunk szakmai életem csúcspontját jelentette.

A Fővárosi Önkormányzat megalakulása után nem sokkal döntés született, hogy az új helyzetben új fejlesztési koncepciót és rendezési tervet kell készíteni. A legjobb, legátfogóbb és legkorszerűbb szemléletű anyagot a VÁTI készítette Miklóssy Endre vezetésével, aki már akkor a tervezés és a nyilvántartás számítógépes támogatásán gondolkodott. A szakértők ezt tették az első helyre, a Főváros vezetése azonban nem vállalta fel, elvérzett a politikai harcokban. Kár érte, egy lehetőség veszett el.

Miklóssy Endre író, építészmérnök. Szakterülete a városfejlesztés volt, hosszú ideig a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium főtanácsosaként dolgozott, számos városfejlesztési terv kidolgozója volt. Írásai, tanulmányai, könyvei a filozófia, a történelem és terület- és településfejlesztés tágabb összefüggéseit vizsgálják.

A *Második Millennium – Budapest jövőképei* című anyag ezt követően készült el, olyan kiváló szakemberek, és bátran mondhatom, jelentős gondolkodók közreműködésével, mint Miklóssy Endre. Ő a csapat oszlopos tagja volt, amiről a fennmaradt anyagok és jegyzőkönyvek is tanúskodnak. A Főváros vezetése nagyra értékelte újszerű gondolkodásmódja miatt. Ezzel „vigaszágon” visszahoztuk a Miklóssy névvel fémjelzett komplex szemléletet. Mikor azonban az általuk is elfogadott elveket szembesítettük a gyakorlattal, kiderült, hogy jelentős korrekciókra lenne szükség. A városvezetés ezt sem vállalta fel, a munka folytatását – amiből egy igazán megalapozott városfejlesztési koncepció fejlődhetett volna – leállították.

Rengeteget tanultam tőle, korántsem csak a várostervezésről. Számos közösségbe jutottam el általa, a különböző népfőiskoláktól a Hamvas-körökig. Szellemi tanításának nagy részét mégis a közös sörözések során kaptam. Elképedtem, mi minderről tud az élet legkülönbözőbb területein. E „kocsmaakadémia” számomra igazi beavatás volt. Tarisznyájából újabb és újabb írásokat húzott elő, amiből komoly gyűjtemény jött össze. Egy idő után elkezdtem rágni a fülét, hogy ne elégedjen meg a tarisznyával, gondolatait tegye közzé. Szerencsére megfogadta, és egymás után jelentek meg a könyvei. Nem csak szakmai témákról; szépirói munkássága révén az Írószövetség is tagjává fogadta.

Betegsége megriasztott minket, de örömmel láttunk, hogy – megfogyva bár, de törve nem – folytatja művét. Ezután több rendezvényre is elkísértem, legutóbb a Múcsarnokba. Akkor láttam utoljára.

Miklóssy Endre a magyar és az egyetemes szellemi élet legnagyobb gondolkodói közé tartozik, Nietzsche, Jung, Hamvas Béla, Várkonyi Nándor és társai panteonjába. Szellemi örökségét, szemléletét megőrizni és továbbadni kötelességünk.

(Miklóssy Endre egyik írását az Utóiratban közöljük – a szerk.)

DR. CSÁK MÁTÉ

1938–2017

SZÖVEG TEXT: CSÁK FERENC

2017. december 30-án elhunyt Dr. Csák Máté okleveles építészmérnök, a magyar kortárs művészet támogatója és gyűjtője. Diplomáját 1962-ben a BME-n szerezte, mesterei Major Máté és Pogány Frigyes voltak. Az akvarelltechnikat egyetemi éve alatt Boros Géza, Nemcsics Antal és Masznyik (Máriási) Iván tanítványaként sajátította el. 1958–62 között a Népi Építészeti Tudományos Diákkör titkára volt. 1962–63-ban az 1. sz. Építőipari Vállalatnál építésvezetőként dolgozott a Budai Várnegyedben, majd 1963-ban főmérnökként a Budapesti Műemléki Felügyelőséghez került. Itt szerezte meg doktori fokozatát 1967-ben. 1973 óta az Igazságügyi Minisztérium Szakértői Intézetének főtanácsosa volt. Építészmérnökként több mint ezer lakást, kisebb budai épületegyütteseket tervezett. Munkáira egyaránt nagy hatással volt a Bauhaus és a magyar népi építészet. Szakiróként évtizedeken keresztül publikált. A rendszer-váltás után a MÚOSZ Építészeti, Képző- és Iparművészeti Szakosztálya elnöke, a Magyar Ingatlanszövetség alelnöke volt. Műgyűjtőként és művészetpártolóként több művészeti kötet szerzője és a Körmendi-Csák Kortárs Magyar Gyűjtemény társalapító tulajdonosa lett. 1999-ben Köztársasági Aranyéremmel tüntették ki. Műemléki mérnöki tevékenységéért és Sopron művészeti életének felvirágoztatásáért 2008-ban Sopronért emlékérmet kapott.